

**Да 75-годдзя
з дня нараджэння
Васіля Макаравіча
Шукшына
(1929—1974)**

Чалавек шматграннага таленту

Пісьменнік, рэжысёр і акцёр кіно Васіль Макаравіч Шукшын нарадзіўся на Алтаі. На беразе вялікай ракі Катунь, у сяле Сросткі прайшло яго дзяцінства. Там ён пачаў гаварыць, пайшоў у школу, там зачароўваўся магутнымі дубамі-асілкамі і навучыўся любіць простых людзей. Маленькі Васіль, як і ўсе дзеці, задаваў вялікую колькасць пытанняў, і ўжо тады яго дапытлівыя вочы многае заўважалі...

Пасля школы Шукшын працаваў слесарам-такелажнікам, потым чатыры гады служыў на флоце. Людзі, з якімі ён сустракаўся, сваім характарам, працай, адносінамі да жыцця адказвалі на шматлікія пытанні будучага пісьменніка. Менавіта патрэбнасць быць сярод людзей і прывяла маладога Шукшына ў Маскву на рэжысёрскі факультэт Усесаюзнага дзяржаўнага інстытута кінематаграфіі.

У гады вучобы Васіль Макаравіч шмат іграў, ставіў курсавыя фільмы, назіраў і пісаў. Ён ішоў сваёй дарогай у жыцці, мастацтве і літаратуры. У 1959 г. былі надрукаваны яго першыя творы, героямі якіх заўсёды сталі летуценнікі, людзі якія

люблі марыць... Менавіта Шукшын стаў адным з тых нямногіх пісьменнікаў, якія ў 60-ыя гг. вярнулі рускаму апавяданню папулярнасць, адкрылі чытачам новы вобраз-тып. Яго героі — паўсяляне-паў-гараджане, нешта прамежкавае, няўстойлівае, не зусім пэўнае: адна нага яшчэ ў вёсцы, другая ўжо ў горадзе — і там, і тут, ні там, ні тут. Быццам бы ўсюды свой і ўсюды — крыху “не ў сваёй талерцы”. Шукшын пісаў пра трактарыстаў, шафёраў, сезонных рабочых, прадаўцоў, пашталёнаў, пасажыраў — людзей бліжніх, мясцовай дарогі, людзей прасёлка — пісаў глыбінную Расію.

Галоўнае ж адкрыццё твораў Шукшына — духоўны канфлікт “рускага дзівака”. Гэта традыцыйная для рускай прозы, добра вядомая чытачу тэма. Але дзівакі Шукшына (ён іх называе “чудзікі”) не падобныя на тых паэтычных, незямных летуценнікаў, якія знаёмы нам па класіцы. Яны — барацьбіты, апантанія ў сваім нежаданні прымірыцца з будзённасцю. Іх душа гарыць — яны жадаюць справядлівасці. Яны пакрыўджаныя за ўсіх пакрыўджаных. Іх канфлікт — невынішчальнасць духоўнай прагі ў чалавеку, які падмануў сваю годнасць рэчамі і слепа паўстаў супраць гэтага самападману, драма духоўнасці, якая не ведае, чым наталіцца. Гэты канфлікт прысутнічае ва ўсіх лепшых творах і фільмах Шукшына: ад першай

дыпломнай рэжысёрскай стужкі “Жыве такі хлопец” (1964) і да апошняй — “Каліна чырвоная” (1974), што стала мастацкім “запаветам” пісьменніка.

Прага духоўнасці патаемна вызначыла шуканні пісьменніка і ў самай апошняй, галоўнай, яго рабоце — кінасцэнарыі да фільма “Сцяпан Разін”. Шукшыну так і не ўдалося паставіць гэту карціну, але раман “Я прыйшоў даць вам волю”, які напісаны на аснове кінасцэнарыя, убачыў свет пасля смерці пісьменніка.

Памёр Шукшын у канцы 1974 г. на Доне ў час здымак фільма “Яны змагаліся за Радзіму”, у якім ён іграў адну з галоўных роляў. Яго смерць была нечаканай. Хавалі Шукшына ў Маскве. Людзі, якія не змаглі прабіцца да труны праз натоўп, кідалі кветкі цераз галовы тых, хто стаяў наперадзе. Што Шукшын папулярны, было вядома. Але маштабы яго папулярнасці і ўзрушэнне, выкліканае ранняй смерцю, былі нечаканымі і для тых тысяч, што прыйшлі праводзіць яго ў апошні шлях, і для тых мільёнаў, што звярнуліся да яго фільмаў і кніг, калі адчулі непараўнасць страты.

...Ля магілы Шукшына — куст каліны з чырвонай стужкай і гара жывых кветак. Гэта даніна памяці пісьменніку, рэжысёру, кінаакцёру, чалавеку шматграннага таленту.

К.Д.Варанько, галоўны бібліёграф

Нацыянальнай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь